

Κωστής Παλαμάς, ο εθνικός μας ποιητής μετά το Σολωμό και παράλληλα δημοσιογράφος, κριτικός λογοτεχνίας, πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας, υπήρξε ο μεγαλύτερος ποιητής της Β΄ Αθηναϊκής Σχολής. Δέσποζε στην πνευματική ζωή τού τόπου για πάνω από μισό αιώνα. Στο ποιητικό του έργο κυριαρχεί η Ελλάδα ως ιδανικό, η πορεία του Ελληνικού Έθνους μέσα στους αιώνες και το πνεύμα της οικουμενικότητας του ελληνικού πολιτισμού.

Η ζωή του Κωστή Παλαμά στάθηκε ήρεμη, χωρίς περιπέτειες, αφιερωμένη στην πνευματική δημιουργία. Και ίσως περισσότερες να είναι οι ψυχικές του περιπλανήσεις από τα καθ' αυτό γεγονότα στο διάστημα της μακρόχρονης ζωής του.

Γεννήθηκε στην Πάτρα στις 13 Ιανουαρίου του 1859 από τον Μεσολογγίτη Μιχαήλ Παλαμά που υπηρετούσε ως δικαστής στην Πάτρα και την Πηνελόπη Πεταλά. Σε ηλικία επτά ετών έχασε και τους δύο γονείς του, γεγονός που διαμόρφωσε και επηρέασε τον παιδικό και τον κατοπινό του ψυχικό κόσμο. Από τότε έζησε στο Μεσολόγγι με το θείο του Δημήτριο Παλαμά. Και στην ιερή αυτή πόλη του αγώνα του '21, ο ποιητής έμαθε τα εγκύκλια γράμματα. Στο Μεσολόγγι έμεινε ως το 1875, οπότε έφυγε για την Αθήνα και γράφτηκε στη Νομική Σχολή. Κάθε καλοκαίρι ωστόσο, ξαναγυρνούσε κοντά στην αγαπημένη του Λιμνοθάλασσα, στο Μεσολόγγι που τόσο νοσταλγικά τραγούδησε αργότερα στα ποιήματά του. Δεν άργησε να καταλάβει πως ήταν η ποίηση που τον τραβούσε με τη μαγική της γοητεία και εγκαταλείποντας τις σπουδές του, αφοσιώθηκε ολόψυχα στην τέχνη του ποιητικού λόγου. Άλλωστε από τα εννιά του χρόνια έγραφε στίχους και διάβαζε τη λογοτεχνία της εποχής του. Από πολύ νέος αρχίζει να ενδιαφέρεται για την πνευματική κίνηση και να παρακολουθεί τους αγώνες για το περίφημο γλωσσικό ζήτημα, των δημοτικιστών ενάντια στους καθαρευουσιάνους. Ήταν φυσικό λοιπόν, σαν σπουδαστής στο Πανεπιστήμιο αργότερα, να πάρει ενεργά μέρος στην πνευματική ζωή τού τόπου, έχοντας μάλιστα κι ένα τέτοιο όνομα, μια πνευματική κληρονομιά πίσω του.

Έτσι παρασύρθηκε στη δημοσιογραφία. Από το 1879 έγινε τακτικός συντάκτης της σατιρικής εφημερίδας «Ραμπαγός» και την επόμενη χρονιά τον βρίσκουμε μόνιμο συνεργάτη του Βλάση Γαβριηλίδη, πρώτα στο «Μη Χάνεσαι» κι ύστερα στην «Ακρόπολη».

Από το 1882 πια, όταν έχει πάρει ολοκληρωτικά την απόφαση να εγκαταλείψει τις πανεπιστημιακές σπουδές, έρχεται να εγκατασταθεί μόνιμα στην Αθήνα. Και τότε αρχίζει μια πνευματική δραστηριότητα, που δύσκολα βρίσκουμε όμοια ανάμεσα στους διανοούμενους της κάθε εποχής. Γράφει ασταμάτητα, διαβάζει παγκόσμια λογοτεχνία, μεταφράζει, συνεργάζεται με όλα τα έντυπα της εποχής του, χρησιμοποιώντας εκτός από το όνομά του και άλλα ψευδώνυμα. Δημοσιεύει χρονογραφήματα, επιφυλλίδες, κριτικές, λυρικά και σατιρικά ποιήματα, ακόμη και πολιτικά σχόλια και διηγήματα.

Το 1886 θα εκδώσει την πρώτη του συλλογή «Τα Τραγούδια της Πατρίδος μου». Στο

βιβλίο αυτό, όπως και στα αλλά δύο που ακολούθησαν, «Ύμνος στην Αθηνά» (1889) και «Τα Μάτια της ψυχής μου» (1992), ο Παλαμάς φανερώνει τις πρώτες του προσπάθειες, προικισμένος με πλούσια ευγένεια κι ευαισθησία. Μαζί με τον Δροσίνη, τον Πολέμη και άλλους ποιητές της Νέας Σχολής χρησιμοποιεί τη δημοτική γλώσσα, σε αντίθεση με τους ρομαντικούς καθαρευουσιάνους ποιητές: Σούτσο, Βασιλειάδη, Παράσχο και άλλους.

Στις 27 Δεκεμβρίου του 1887 παντρεύτηκε τη Μαρία Βάλβη, γόνο πολιτικής οικογένειας του Μεσολογγίου, με την οποία απέκτησε τρία παιδιά, τον Λέανδρο, τη Ναυσικά και τον Άλκη που πέθανε σε ηλικία 5 χρονών και που στη μνήμη του αφιέρωσε ο ποιητής το θαυμαστό ελεγειακό του ποίημα «Ο Τάφος».

Στις 15 Οκτωβρίου 1897, ο Παλαμάς διορίστηκε γραμματέας του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε ένδειξη τιμής για το ποιητικό του έργο. Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια που είπε ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου όταν ο Παλαμάς ανέλαβε υπηρεσία: «*Ελπίζω κύριε Παλαμά, τώρα που έχετε μια αξιοπρεπή θέση, ότι θα παύσετε να γράφετε ποιήματα*». Ευτυχώς η ελπίδα του διαψεύστηκε και η ελληνική τέχνη κέρδισε μια κορυφαία ποιητική φυσιογνωμία.

Ακολούθησαν πολλές συλλογές όπως «Ιαμβοί και Ανάπαιστοι», «Ασάλευτη Ζωή» «Οι καημοί της Λιμνοθάλασσας», «Πολιτεία και Μοναξιά», «Οι Βωμοί», «Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου», «Η Φλογέρα του Βασιλιά» και τελευταία «Οι νύχτες του Φήμιου».

Έγραψε ένα θεατρικό έργο, την «Τρισεύγενη», μια σειρά διηγημάτων και πλήθος κριτικών δοκιμίων. Το 1926 έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών και το 1930 Πρόεδρός της. Το 1934 ήταν υποψήφιος για το Νόμπελ Λογοτεχνίας, καθώς η φήμη του είχε ξεπεράσει τα σύνορα του Ελληνικού κράτους.

Όταν πια πήρε σύνταξη από τη θέση αυτή, αποτραβήχθηκε ακόμη περισσότερο στην «κλειστή ζωή» που έκανε μέχρι τότε. Ζούσε στο διώροφο σπίτι της Οδού Ασκληπιδίου 3, όπου δεχόταν λίγους φίλους κι όπου έγραφε ασταμάτητα ολοκληρώνοντας το τεράστιο σε όγκο έργο του. Αργότερα εγκαταστάθηκε σε ένα άλλο σπίτι στην Πλάκα, όπου πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του, μέσα στη θλίψη για την υποδούλωση της Ελλάδας στο φασιστικό ζυγό.

Δεν μπορούμε να πούμε ότι ο Παλαμάς ήταν μόνο λυρικός, ρομαντικός ή ρεαλιστής ποιητής. Ήταν όλα αυτά μαζί. Μα πάνω απ' όλα ήταν Ελληνολάτρης. Παθιασμένα Έλληνας, πονούσε κι αισθανόταν την Ελλάδα. Ίσως να τραγούδησε περισσότερο απ' όσο πρέπει ένα υπερβολικό ελληνικό ιδεώδες, μα οπωσδήποτε ξέρει να κρίνει, να ανατέμνει κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις και να προτείνει λύσεις, έστω κι αν αυτές δεν ήταν πάντα σωστές ή εφαρμόσιμες. Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που ο Παλαμάς έμεινε αδιάφορος στα προβλήματα του τόπου. Κι οι φορές αυτές που σιώπησε, ίσως να στάθηκαν καίριες, μα οπωσδήποτε αποδεικνύουν ότι γνώριζε πως η αντοχή του δεν έφτανε ως τέτοιου βαθμού εξάρσεις.

Η πολύπλευρη προσωπικότητά του Παλαμά, η πολυδιχασμένη του προσωπικότητα εμφανίζεται και στα άλλα γραπτά του: στα κριτικά και στα πεζά. Βαθύς γνώστης των μυστικών της Τέχνης ο ίδιος, ξέρει να ξεχωρίζει τα νέα ταλέντα, να ανακαλύπτει, να τοποθετεί, να αξιολογεί.

Αυτός δεν είναι που επιτέλους μας έδωσε τη σωστή, την ολοκληρωμένη εικόνα του Σολωμού και του Κάλβου;

Αυτός δεν χαιρέτησε τον ερχομό στο χώρο της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου;

Αυτός δεν γνώρισε στους Νεοέλληνες τις μεγαλύτερες μορφές της Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας του καιρού του;

Πέθανε στις 27 Φεβρουαρίου του 1943. Το θλιβερό άγγελμα διαδόθηκε αστραπιαία από στόμα σε στόμα σε όλη τη Γερμανοκρατούμενη πρωτεύουσα. Ο Παλαμάς δεν ανήκε πλέον στην οικογένειά του αλλά σε ολόκληρο το έθνος. Την επομένη, στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών, η κηδεία εξελίχθηκε σε αντικατοχικό συλλαλητήριο και μια λαοθάλασσα έψαλλε με ρίγη εθνικής συγκίνησης τον Εθνικό Ύμνο.

Και τότε ακούστηκε η βροντώδης και θαρραλέα φωνή του Άγγελου Σικελιανού στον ύστατο αποχαιρετισμό, που ήταν ταυτόχρονα και μια δυναμική αντιστασιακή πράξη μπροστά στα μάτια των εμβρόντητων κατακτητών :

«Ηχήστε οι σάλπιγγες

Καμπάνες βροντερές

Δονήστε σύγκορμη τη χώρα

Πέρα ως πέρα

Σ' αυτό το φέρετρο ακουμπάει η Ελλάδα!»